

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษากันว่าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยได้เรียบเรียงตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. การเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
2. แผนการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

การสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นแนวความคิดที่มุ่งให้ผู้เรียนได้มีบทบาท มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมากขึ้นผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้โดยการลงมือกระทำ ปฏิบัติ แก้ปัญหา หรือศึกษากันด้วยตนเอง โดยยึดความสนใจ ความสามารถของผู้เรียนเป็นสำคัญ และสามารถที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเอง และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ต่อตนเองได้ ตลอดจนเน้นกระบวนการการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เรียน ผู้เรียนจะมีความรู้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ด้วยตนเอง จะเรียนอย่างมีความสุข มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ มีจิตใจที่สดชื่นแจ่มใสในระหว่างดำเนินกิจกรรม และมีผู้ให้คำนิยามของการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ไว้ดังนี้

เลิศชาย ปานมูข. (2552 : เว็บไซค์) ได้ให้ความหมายของคำว่า การเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ไว้ว่า ครูผู้สอนต้องรู้จักการจัดประสบการณ์โดยมีกระบวนการที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รู้จักคิดค้น สร้าง และลงมือปฏิบัติจริงเพื่อได้ค้นหาคำตอบด้วยตนเอง สรุปลักษณะ ความคิด ความรู้ด้วยตนเอง สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้มีความสุข และนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

วชิราพร อัจฉริย โภทศ. (2548) ได้ให้ความหมายของคำว่า การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ กระบวนการเรียนรู้ที่ให้อิสระแก่ผู้เรียนในการสำรวจสิ่งที่ศึกษาในด้านที่สนใจ ผลักดันให้หาคำตอบ โดยได้รับการสนับสนุนอย่างเข้าใจจากผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) ซึ่งก็คือผู้สอนนั่นเอง เป็นกระบวนการเรียนรู้แบบทั้งตัวบุคคล รวมทั้งสติปัญญา ความคิด และความรู้สึก

จากความหมายข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หมายถึง การเน้นให้ผู้เรียนได้เห็นประโยชน์ของสังคม เรียนรู้ร่วมกัน มีการทำงานร่วมกัน ฝึกฝนให้ผู้จัดการใช้เทคนิคและวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีอิสระและมีความรับผิดชอบ โดยมีครูเป็นเพียงผู้กระตุ้น ชั่วเข้า ส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ยึดหลักให้ผู้เรียนได้มีโอกาสที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่มุ่งส่งเสริมที่จะพัฒนาคนหรือผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพด้วยการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

1. จุดมุ่งหมายของการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
 - 1.1 เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมากขึ้น
 - 1.2 เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถต่างๆ ตามความสามารถของตน
 - 1.3 เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือกระทำ ปฏิบัติหรือศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
 - 1.4 เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสนใจความสามารถของตนเอง
 - 1.5 เพื่อให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงการเรียนรู้กับสภาพชีวิตประจำวัน
 - 1.6 เพื่อให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิด ความรู้กับเพื่อนๆ
2. ลักษณะของการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
 - 2.1 จัดตามความสนใจ ความสามารถ ตั้งแต่การร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ และการประเมินผล
 - 2.2 จัดให้ผู้เรียนได้ลงมือทำกิจกรรม ปฏิบัติ แก้ปัญหาหรือศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จากสื่อเพื่อน และครู
 - 2.3 จัดให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกทักษะต่างๆ เช่น ทักษะทางการคิดวิเคราะห์ การสังเกต การทดลองค้นคว้า การจดบันทึกรายละเอียดของการสังเคราะห์การสรุปข้อความรู้ต่างๆของตนเอง
 - 2.4 จัดให้ผู้เรียนได้มีโอกาสนำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน
 - 2.5 จัดให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสร้างความสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดกับเพื่อนๆ จากการทำกิจกรรมต่างๆ
3. ประเภทของการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

สามารถแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ

การสอนแบบเน้นกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นหลัก และการสอนแบบเน้นสื่อ

 - 3.1 แบบเน้นกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นหลัก การสอนแบบนี้ได้แก่

3.1.1 การสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem Base Learning)

เป็นการจัดการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนระบุปัญหาที่ต้องการเรียนรู้ ผู้เรียนจะคิดวิเคราะห์ปัญหา ตั้งสมมุติฐานอันเป็นที่มาของปัญหา และหาทางทดสอบสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ผู้เรียนจะต้องมีความรู้พื้นฐานที่จะเรียนรู้เนื้อหาต่างๆ มาก่อน เพื่อจะสามารถเรียนรู้เนื้อหาใหม่ โดยกระบวนการใช้ปัญหาเป็นหลักได้ หากพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียนไม่เพียงพอ จะต้องค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองในการดำเนินการสอนครูจะต้องนำปัญหาที่เป็นความจริงมาเขียนเป็น Case หรือสถานการณ์ให้ผู้เรียน โดยผู้เรียนจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

3.1.1.1 ทำความเข้าใจกับศัพท์บางคำ หรือแนวคิดบางอย่างในสถานการณ์นั้นๆ

3.1.1.2 ระบุประเด็นปัญหาจากสถานการณ์

3.1.1.3 วิเคราะห์ประเด็นปัญหา

3.1.1.4 ตั้งสมมุติฐานเกี่ยวกับปัญหานั้นๆ

3.1.1.5 ทดสอบสมมุติฐานและจัดลำดับความสำคัญ

3.1.1.6 กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้

3.1.1.7 รวบรวมข้อมูล ข่าวสาร และความรู้จากแหล่งต่างๆ ด้วยตนเอง

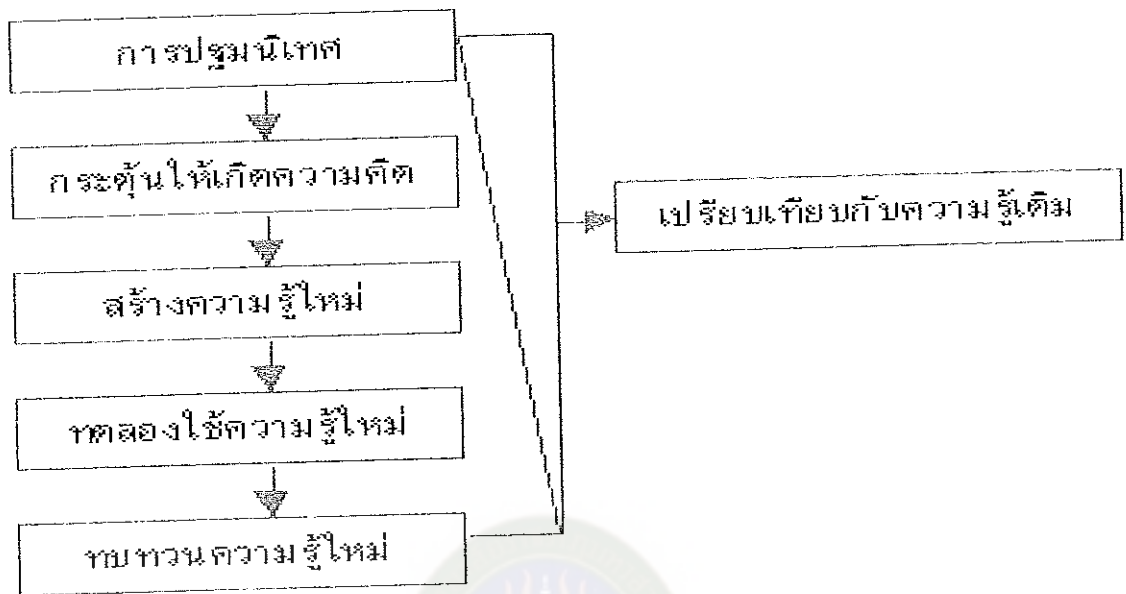
3.1.1.8 สังเคราะห์ข้อมูลใหม่ที่ได้ พร้อมทั้งทดสอบ

3.1.1.9 สรุปผลการเรียนรู้และหลักการที่ได้จากการศึกษาปัญหา

กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก มีลักษณะที่สำคัญ คือ ผู้เรียนจะได้เรียนด้วยกันเป็นกลุ่มๆ ประมาณ ๖ - ๘ คน มีการอภิปรายและค้นคว้าหาความรู้ด้วยกัน มีการเรียนรู้ด้วยตนเอง เนื้อหาสาระที่กำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้นั้น จะเป็นเนื้อหาที่เกิดจากการบูรณาการเนื้อหาต่างๆ เข้าด้วยกัน ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาที่กำหนดนั้นอย่างชัดเจน

3.1.2 การสอนแบบนิรมิตวิทยา (Constructivism)

เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ใหม่ของตนเอง โดยมีการเชื่อมโยงความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นกับความรู้เดิมที่ผู้เรียนมีอยู่แล้ว การสร้างองค์ความรู้ใหม่ของผู้เรียนอาจได้จากการดำเนินกิจกรรมการสอนที่ให้ผู้เรียนศึกษา ค้นคว้า ทดลองระดมสมอง ศึกษาในความรู้ ฯลฯ การตรวจสอบองค์ความรู้ใหม่ทำให้ได้ทั้งการตรวจสอบกันเอง ในระหว่างกลุ่มผู้เรียน ครูจะเป็นผู้ที่ช่วยเหลือให้ผู้เรียนได้ตรวจสอบความรู้ใหม่ให้ถูกต้อง ดังภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบที่ 1 ลำดับขั้นตอนการสอนตามแนวความคิด Constructivism

รายละเอียดของการดำเนินการสอนตามรูปแบบมีดังนี้

- 3.1.2.1 ครูบอกให้ผู้เรียนทราบถึงเนื้อหาที่จะเรียน
- 3.1.2.2 ครูให้ผู้เรียนระดมพลังสมองแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียน
- 3.1.2.3 ครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนปฏิบัติเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียน
- 3.1.2.4 ครูให้ผู้เรียนได้นำองค์ความรู้ที่สร้างขึ้นมาใช้ในสถานการณ์ที่ครูกำหนดให้
- 3.1.2.5 ครูให้ผู้เรียนสรุปองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการเรียนครั้งนี้

3.1.3 การสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอด (Concept Attainment)

เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนทราบถึงคุณลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง โดยสามารถระบุลักษณะเด่น ลักษณะรองของสิ่งนั้น ๆ ได้ สามารถนำความรู้ที่เกิดขึ้นไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้ ขั้นตอนการสอนมีดังนี้

- 3.1.3.1 ครูจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการนำเสนอเหตุการณ์

รายละเอียดของสิ่งนั้น

- 3.1.3.2 ครูให้ผู้เรียนระบุลักษณะเด่น ลักษณะรองของสิ่งที่ได้สังเกตและให้ผู้เรียนหา

ลักษณะที่เหมือนกัน ลักษณะที่แตกต่างกัน

- 3.1.3.3 ครูให้ผู้เรียนสรุปลักษณะสำคัญที่สังเกตได้พร้อมให้ชื่อของสิ่งนั้น

- 3.1.3.4 ครูตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนและความเป็นไปได้ ความเหมาะสมของ

ชื่อความคิดรวบยอดนั้น

3.1.3.5 ครูกำหนดสถานการณ์ใหม่ให้ผู้เรียนได้นำความคิดรวบยอดที่เกิดขึ้นไปใช้

3.1.4 การสอนแบบร่วมมือประสานใจ (Co-Operative Learning)

เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนร่วมมือกันทำงาน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และประสานงานกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องที่เรียน

ลักษณะของการจัดการเรียนการสอน

3.1.4.1 จัดชั้นเรียน โดยการแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ประมาณ ๒-๖ คน โดยจัดคละกันตามความสามารถทางการเรียนมีทั้งเก่ง ปานกลาง และอ่อน

3.1.4.2 ผู้เรียนจะต้องรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเองและรับผิดชอบการเรียนรู้ของเพื่อน ๆ ภายในกลุ่มของตนเองด้วย

3.1.4.3 สมาชิกทุกคนในกลุ่ม จะต้องร่วมมือในการทำงานอย่างเต็มความสามารถ โดยสนับสนุนยอมรับ และไว้วางใจซึ่งกันและกัน เพื่อให้สมาชิกทุกคนเกิดการเรียนรู้ให้มากที่สุด

รูปแบบกิจกรรมการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แบบร่วมมือประสานใจ

1. Match Mind (คู่คิด)

2. Pairs-Check (คู่ตรวจสอบ)

3. Tree-Step Interview

4. Think-Pair Share

5. Team-Word Webbing

6. Round table

7. Partners (คู่หู)

8. Jigsaw

3.1.5 การสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking)

เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถในการใช้ความคิด พิจารณาตัดสินเรื่องราวปัญหาข้อสงสัยต่าง ๆ อย่างรอบคอบ และมีเหตุผล ครูจะเป็นผู้นำเสนอปัญหาและดูแลให้คำแนะนำในการทำกิจกรรมของผู้เรียน กิจกรรมการสอนจะเริ่มจากปัญหาที่สอดคล้องกับวุฒิภาวะและประสบการณ์ของผู้เรียน ซึ่งช่วยผู้เรียนให้อุบายศึกษา ผู้เรียนจะรู้สึกว่ามีคำตอบหรือคำตอบมีแต่ไม่เพียงพอ ผู้เรียนต้องมีการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ และใช้กระบวนการคิดอย่างหลากหลายรวมทั้งวิเคราะห์ไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล และเป็นลำดับขั้นตอนเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจเพื่อเลือกคำตอบที่เหมาะสมที่สุดกับปัญหาที่นำมาใช้ในบทเรียน

ขั้นตอนการสอนมีดังนี้

1. ครูนำเสนอปัญหาซึ่งเป็นคำถามที่เร้าให้ผู้เรียนเกิดความคิด ผู้เรียนตอบคำถามของครู โดยให้คำตอบที่หลากหลาย
2. ครูให้ผู้เรียนช่วยกันหาคำตอบที่เป็นไปได้มากที่สุด โดยการอภิปรายร่วมกัน หรือให้ค้นคว้าจากแหล่งความรู้เท่าที่มีอยู่
3. ครูให้ผู้เรียนช่วยกันคัดเลือกคำตอบที่ตรงกับประเด็นปัญหา
4. ครูให้ผู้เรียนสรุปคำตอบที่เด่นชัดที่สุด

3.2 แบบเน้นสื่อ

เป็นประเภทของการสอนในลักษณะใช้สื่อเป็นหลัก เช่น การสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป การสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ การสอนโดยใช้โปรแกรม CAI เป็นต้น

3.2.1 การวัดผลและประเมินผล

การวัดผลและประเมินผลตามแนวการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จะนิยมใช้การวัดและประเมินผลตามสภาพแท้จริงในห้องเรียน (Authentic Assessment) ทั้งนี้เนื่องจากการวัดและประเมินผลตามสภาพที่แท้จริงในห้องเรียน จะเป็นการวัดและประเมินผลที่บอกถึงระดับความรู้ความสามารถที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน อันเนื่องมาจากการให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจนกระทั่งได้ชิ้นงานในรูปแบบหนึ่งออกมาในตอนสุดท้าย เทคนิคที่นิยมใช้ตามแนว A.A ได้แก่ การใช้ Portfolio การใช้แบบทดสอบความสามารถจริง (Authentic Test) การสังเกต การบันทึกพฤติกรรม การสัมภาษณ์ เป็นต้น

3.2.2 บทบาทของครูตามแนวการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

บทบาทของครูตามแนวการสอนนี้ จะเปลี่ยนไปจากเดิม โดยมีบทบาทใหม่ ดังนี้

3.2.2.1 เป็นผู้จัดการ (Manager) เป็นผู้กำหนดบทบาทให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ที่เหมาะสมกับความสามารถ ความสนใจของผู้เรียน

3.2.2.2 เป็นผู้ช่วยเหลือและแหล่งความรู้ (Helper and resource) เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการในยามที่ผู้เรียนต้องการ อันจะช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนมีประสิทธิภาพ

3.2.2.3 เป็นผู้สนับสนุนกระบวนการเรียนการสอน ให้การสนับสนุนช่วยเหลือด้านสื่ออุปกรณ์ คำแนะนำ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำเนินกิจกรรมไปได้อย่างราบรื่น

3.2.2.4 เป็นผู้ติดตามตรวจสอบ คอยตรวจสอบกระบวนการทำงาน ผลงานของผู้เรียน รวมทั้งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนเพื่อนำผลมาปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป

3.2.3 บทบาทของผู้เรียนตามแนวการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

3.2.3.1 เป็นผู้ลงมือกระทำ ผู้เรียนจะต้องดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูจัดเตรียมให้ด้วยตนเอง เพื่อผลในการเรียนรู้

3.2.3.2 เป็นผู้มีส่วนร่วม ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกขั้นตอน

3.2.3.3 เป็นสมาชิกของกลุ่มผู้เรียน ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ความคิดเห็น สร้างความสัมพันธ์กับผู้เรียนอื่น ๆ ในกลุ่มเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

3.2.3.4 เป็นผู้ประเมิน ผู้เรียนจะต้องคอยตรวจสอบความก้าวหน้าในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยการประเมินผลด้วยตัวเอง และผู้เรียนในกลุ่มเป็นต้น

หลักการที่สำคัญของการจัดการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

มีหลักการที่สำคัญในการจัดการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีดังนี้

1. เป็นกระบวนการที่เน้นให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ด้วยตนเองและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน และรู้จักรับผิดชอบด้วยตนเอง
2. มีการเรียนรู้ หรือศึกษาการเรียนรู้ได้จากแหล่งต่าง ๆ มากมายไม่ใช่ศึกษาหาความรู้จากแหล่งเดียว หรือเพียงในห้องเรียนเท่านั้น
3. เป็นการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียน ได้ค้นพบด้วยตนเอง
4. เป็นกระบวนการที่มีส่วนช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี
5. เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญต่อการเรียนของผู้เรียน
6. ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ ไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับชีวิตจริงของแต่ละบุคคลจากหลักการดังกล่าวจะนำไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เปิด โอกาสให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมและเป็นผู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองอย่างมีความสุข โดยครูผู้สอนต้องลดบทบาทและปรับเปลี่ยนกระบวนการของตนจากการเป็นผู้บอกความรู้ให้แก่ผู้เรียนมาเป็นผู้สนับสนุน ผู้ชี้แนะ ที่ปรึกษาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนมากที่สุดตามศักยภาพของแต่ละบุคคล จัดประสบการณ์ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ค้นพบคำตอบด้วยตนเอง โดยมีครูและนักเรียนร่วมกันบอกแหล่งความรู้

ประโยชน์การสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

1. ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียน
2. ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
3. ผู้เรียนสามารถคิดค้น ค้นหาความรู้ หากคำตอบได้ด้วยตนเอง
4. ผู้เรียนสามารถเรียน โดยการปฏิบัติจริง กล้าคิด กล้าทำและกล้าแสดงออก
5. ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้หลากหลายหรือเรียนรู้แบบองค์รวม
6. ผู้เรียนสามารถจัดกิจกรรมร่วมกับผู้สอนอย่างมีความสุข

7. ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้จากกระบวนการของตนเอง
8. ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้และสรุปความรู้ด้วยตนเอง
9. ครูผู้สอนมีความสุขกับการจัดกระบวนการเรียนรู้
10. ผู้บริหารมีความสุขกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนและผู้เรียน
11. ผู้ปกครอง / ชุมชน มีความสุขในการจัดกระบวนการเรียนการสอนในรูปแบบนี้และให้ความช่วยเหลือร่วมมือเป็นอย่างดี

แผนการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

1. แนวทางในการจัดทำแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

บทบาทและหน้าที่ของครูผู้สอนจะต้องสนับสนุนและจัดประสบการณ์ให้ความสำคัญต่อการเรียนการสอนแก่ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูต้องมีการวางแผนการจัดกิจกรรม เตรียมสื่อการสอนกำกับดูแลและกระบวนการจัดกิจกรรม ส่งเสริมการนำความรู้ไปใช้ ดังนั้นครูจึงจำเป็นต้องมีการ เตรียมการสอนเพื่อเป็นเครื่องช่วยไปให้ครูได้พัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้และจุดหมายของหลักสูตร
2. แนวทางในการจัดทำแผนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง พอสรุปได้ดังนี้
 - 2.1 หลักการจัดทำแผนการสอน ครูต้องตอบคำถามให้ได้ว่า สอนเพื่ออะไร สอนไว้กับใคร สอนอย่างไร สอนทำไม และสอนแล้วจะเกิดผลอะไรบ้าง ดังนั้น ในแผนการสอนต้องกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ กำหนดแนวการจัดกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดประสงค์และวัดผลประเมินผลไว้อย่างชัดเจน
 - 2.2 ขั้นตอนการเขียนแผนการสอน ครูต้องกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร จุดประสงค์รายวิชาต้องครอบคลุมทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ กำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอน เทคนิคการสอน วิธีการวัดผลและประเมินผลให้ เป็นไปตามสภาพที่แท้จริงของผู้เรียนแต่ละบุคคล
3. ขั้นตอนกระบวนการเปลี่ยนแปลง

ขั้นตอนในการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีอย่างหลากหลายขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและสภาพทั่วไป เช่น พื้นที่ของสถานศึกษา ชุมชน ผู้เรียน แหล่งข้อมูลหรือแหล่งค้นคว้า เป็นต้น กระบวนการในบทนี้ขอก้าวเป็นแนวทางหนึ่งซึ่งอาจจะปฏิบัติตามหรืออาจมีการปรับปรุงแก้ไขนอกเหนือจากนี้ได้ ดังนี้

3.1 การปรับแนวความคิดของครู ครูต้องมีการปรับความคิด ระบบใหม่และไม่ผูกพันกับพันธการหรือ ยึดติดกับเนื้อหาเพียงอย่างเดียว

3.2 นำทฤษฎีการเรียนรู้การสอนมาใช้ ครูผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาค้นคว้า เพื่อหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งความรู้ทั่วไป และนำทฤษฎีต่างๆ มาประยุกต์กับผู้เรียน

3.3 ปรับหลักสูตร มีการปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับผู้เรียน ชุมชน และให้เป็นไปตามสภาพที่แท้จริงของแต่ละบุคคล

การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีเป้าหมาย ดังนี้

- 1) สร้างความอยากรู้อยากเห็นให้แก่ผู้เรียน
- 2) ผู้เรียน ผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียนรู้ และผู้บริหารโรงเรียนต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทุกเรื่อง
- 3) ช่วยให้ผู้เรียนสู่สัมฤทธิ์ผลในขั้นที่ผู้เรียนประทับใจ
- 4) ให้ผู้เรียนได้ตัดสินใจและชื่นชมในข้อค้นพบ
- 5) ผู้อำนวยการความสะดวกได้เกิดทัศนคติว่าการเรียนรู้แบบวิจัยเป็นวิธีการที่ให้ประสิทธิผลสูงสุด
- 6) ผู้อำนวยการความสะดวกได้มีความสุขและพอใจในการทำงานกับผู้เรียน

องค์ประกอบสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีดังนี้

- 1) การแก้ปัญหา
- 2) ทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม
- 3) การเรียนรู้วิธีที่จะเรียน
- 4) พัฒนาการอย่างต่อเนื่อง
- 5) ความรู้แบบบูรณาการ
- 6) การแลกเปลี่ยนข้อมูล
- 7) เทคโนโลยีการเรียนรู้

กิจกรรมของผู้เรียนมีดังนี้

- 1) ทำกิจกรรมกลุ่มและเดี่ยวเพื่อฝึกทักษะในการแก้ปัญหา
- 2) เข้าถึง จัดการ และ โอนย้ายข้อมูลในการหาคำตอบ
- 3) เรียนรู้จากการค้นพบ คำถาม และการแก้ปัญหา
- 4) แลกเปลี่ยนข้อมูล/ข้อค้นพบกับผู้อื่น

คุณสมบัติของผู้สอนในฐานะผู้อำนวยความสะดวกมีดังนี้

- 1) มีความโปร่งใสและสร้างความไว้วางใจแก่ผู้เรียน
- 2) ยอมรับในทุกอย่างของผู้เรียน
- 3) พยายามที่จะเข้าใจผู้เรียน

บทบาทของผู้สอน

- 1) เสนอปัญหาที่เป็นจริงและช่วยเหลือในการค้นคว้าหาข้อมูลที่จะใช้ในการแก้ปัญหา
- 2) อำนวยความสะดวกเท่านั้น ไม่เป็นผู้ชี้แนะ
- 3) สนับสนุนด้านอุปกรณ์การเรียนรู้ เช่น แหล่งข้อมูล เทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ที่

เป็นสื่อการเรียนรู้รูปแบบต่างๆ เว็บไซต์ อีเมล ฯลฯ

ประสิทธิผลจากการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีดังนี้

- 1) ผู้เรียนเป็นคนที่ไปหาความรู้อยู่ตลอดเวลาและเป็นนักค้นคว้าที่กระตือรือร้นที่จะหาคำตอบ
- 2) ผู้เรียนเป็นผู้เชี่ยวชาญไม่เฉพาะแต่เนื้อหา แต่รวมถึงวิธีการเรียนรู้ด้วย
- 3) วิธีการเรียนรู้จากกรค้นคว้า การตั้งคำถาม และการแก้ปัญหา
- 4) การแลกเปลี่ยนข้อมูลและข้อค้นพบซึ่งกันและกัน

เงื่อนไขในการจัดการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเกิดความสำเร็จ ที่พึงตระหนัก มีดังนี้

- 1) ให้ผู้เรียนสัมผัสกับปัญหาอย่างจริงจัง
- 2) เตรียมแหล่งการเรียนรู้ให้พร้อม เช่น ห้องสมุด แหล่งสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต แหล่งการเรียนรู้รอบด้าน ฯลฯ
- 3) สิ่งที่ผู้เรียนเรียนต้องเป็นสิ่งที่เขาต้องการ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บุรุษย์ วรวิชัยยันต์ และคณะ. (2548:บทคัดย่อ) การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในวิชาสถิติ 1 พบว่า นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชาสถิติ 1 ในปีการศึกษาที่ 2/2547 ใช้วิธีการส่วนตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่มในแต่ละชั้นภูมิ แบบสอบถามและข้อสอบกลางภาคเรียน และปลายภาคเรียนถูกใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การนำเสนอข้อมูล การวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง การวัดการกระจาย การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ การประมาณค่าแบบจุด การทดสอบค่าเฉลี่ย และการทดสอบไคสแควร์ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการ

เรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในวิชาสถิติ 1 ช่วยพัฒนาการเรียนการสอน โดยทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้นกว่าวิธีการสอนเดิม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อารีย์ ปรีดีกุล.2543 : บทคัดย่อ ศึกษา การพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยใช้ Storyline Method ในการสอนภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย พบว่า ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการสอนแบบสตอรีไลน์นี้เป็นวิธีสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียน ได้เรียนรู้ด้วยตนเองมากที่สุดกลุ่มทดลองมีความเห็นที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนว่า เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้นักเรียนได้สร้างสรรค์จินตนาการมากที่สุด

ชนาธิป พรกุล (2541) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนสำหรับใช้เป็นแนวทางจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริม ความสามารถในการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของนักศึกษาครูในสถาบันราชภัฏสวนดุสิต กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาโปรแกรมภาษาไทยและโปรแกรมปฐมวัย จำนวน 50 คน ที่ลงทะเบียนวิชาหลักการสอนภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2541 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาโดยผู้วิจัย แบบตรวจแผนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และ แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษามีการตรวจสอบคุณภาพ เครื่องมือเพื่อหาความเที่ยงและความตรง วิเคราะห์ข้อมูล โดยการห่าร้อยละ ผลวิจัยปรากฏว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนามีความเหมาะสมในระดับมาก รูปแบบการจัดการเรียนการสอนสามารถส่งเสริมความสามารถในการเขียนแผนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้แก่นักศึกษาในระดับสูงกว่าเกณฑ์ทุกคน และนักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในหัวข้อการเรียนการสอนในระดับดีมาก

วรรณี โสมประยูร (2541) ได้วิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับรูปแบบการสอนและสื่อการสอนคณิตศาสตร์ ในระดับประถมศึกษา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและประเมินผลการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ที่ได้รับจากวิธีสอนแบบวรรณี โดยแบ่งการดำเนินงานวิจัยออกเป็นโครงการย่อย คือ โครงการทดลองสอนคณิตศาสตร์ในโรงเรียนประถมศึกษา โดยใช้วิธีการสอน แบบวรรณี เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ผลการวิจัยและพัฒนาสรุปได้ดังนี้ คือ วิธีการสอนแบบวรรณี เป็นรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่มีศักยภาพสูงและสามารถช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคงทนในการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ได้ผลเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างดีมาก